

{אם יש עוד טומאה ביוצא מבית החיצון לחוץ}

סוגיא לעיל בבית החיצון דטמאה, יש נידון גדול באחרונים דכבר טמאה בבית החיצון והיינו דהתם נקרא בחוץ וא"כ כפשוטו אינו מעלה ומוריד אם יוצא עוד, או גם שם טמא, אבל יש עוד יציאה אם יוצא לחוץ עוד. ובפתחי תשובה (סי' קפג) הביא ממעיל צדקה (סי' לד) שכתב דשייך עוד יציאה אח"כ כשיוצא עוד לחוץ ממש.

וע' שו"ת ברית אברהם (יו"ד סי' מב) שהוכיח מרש"י להלן גבי יולדת דאינה מטמאה יותר, ומבואר שם בגמ' דהו"א דכיון שהדם עדיין בגופה וכמו שפירש"י שם דהוא עדיין בבית החיצון נטהר הדם בטבילתה, [וע' תוס' דנעקר מבפנים, ועכ"פ רש"י מפרש דנעקר לבית החיצון, וע' ח' הר"ן להלן], קמ"ל דלא, ע"ש. והרי אם נאמר דעדיין יתכן עקירה משם לחוץ דנחשב כרואה א"כ למה לא נימא דהדם נטהר בטבילה כמו דם במקור עצמה, ובע"כ כיון דכבר נעקר לבית החיצון דנים כאילו היא חוץ לגופה ובע"כ לא יתכן עוד ראייה אח"כ. וע' בכ"ז בריטב"א לעיל כב, א ועוד.

{גדר טומאת משמשת ופולטת}

בדין פולטת נחלקו ר"ש ורבנן אם נפלט לבית החיצון אם טמאה או דיה כבועלה. והקשו ע"ז מטומאת משמשת דגה"כ היא דטמאה. ותי' דהתם טומאה אחרת של משמשת. וכתבו התוס' (ד"ה וסבר) דהמקשן סבר דגם טומאת משמשת משום פולטת שנפלט לבית החיצון, וה"ה קושיית הגמ' לרבנן למה בעינן קרא של יהיה לרבות פולטת לבית החיצון ת"ל מטומאת משמשת, ורק לתי' הגמ' הוא גם לרבנן דב' טומאות שונות הם. וביארו התוס' דטומאת משמשת לחוד טמאה ולא מדין פולטת דמשכח"ל דנכנס הזרע לבית הפנימי מיד ולא יצא לחוץ. או דאם נכנס לחיצון ולא נכנס לפנימי אין כאן טומאת פולטת שהוא רק אם נכנס לפנים ויצא ונפלט לחוץ.

ומבואר בתוס' דגם לרבנן יש ב' טומאות, אבל ברמב"ן (עכ"פ בתחיל"ד) ורשב"א נקטו דלרבנן באמת נשארים בההנחה דהכל טומאה א' ורק בעינן ב' פסוקים ע"ש בדבריהם, ורק לר"ש צ"ל דיש טומאה אחרת של משמשת.

והנה, ביסוד טומאת משמשת כתב המשנה למלך (ביאת מקדש ג ג) דגזה"כ היא דעצם מעשה הביאה מטמאה וא"כ אפי' ביאה בלי הוצאת זרע כלל ג"כ טמאה.

והקשה ע"ז בשער המלך (פ"ג איסורי ביאה ה"ט ד"ה ואולם) דמוכח בתוס' דבעינן יציאת זרע דהרי אם עצם הביאה מטמאה בלי הוצאת זרע, א"כ הו"ל לומר בפשיטות דיתכן טומאת משמשת בלי פולטת בלי הוצאת זרע, ובע"כ אפי' אם טומאת משמשת טמאה בפנ"ע מ"מ בעינן הוצאת זרע ורק אז מטמא ולכן הוכרחו ליישב דליכא פולטת דלא היה בבית החיצון או לא נכנס מתחילה לפנים.

ולמעשה לדעת הרמב"ן ודעימיה פשיטא לרבנן דבעינן הוצאת זרע דיסוד הטומאה רק משום פולטת, אבל לתוס' עכ"פ יש לדון וגם בזה מדויק בתוס' דבעינן הוצאת זרע.

ובעיקר התוס' למעשה מבואר חידוש דנקטו לכתחילה מסברא דעצם מציאות של הדם בבית החיצון מספיק לפולטת, ורק בתירוצם חידשו דבעינן יציאה מפנים לחוץ, וע' או"ש (איסורי ביאה ו, טז) מהיכ"ת חלוק מדם נידות דודאי לא מספיק בבית החיצון וצריך יציאה וראייה, וכמו כן בפולטת וכמסקנת הגמ' להלן דפולטת לכו"ע אפי' לר"ש הו"א רואה וא"כ לכאורה בעי ראייה ולא הוי נוגעת, וממילא מה הצד לומר דא"צ יציאה מבפנים לחוץ, וע"ש שהאריך.

{דין פולטת לגבי שילוח מחנות}

פולטת רואה הו"א או נוגעת וכו', ולמסקנא לרבנן ודאי הו"א רואה, ולר"ש נמי הו"א רואה ורק אינו מטמא בפנים כבחוץ דדיה כבועלה. ובגמ' מבואר דנפק"מ אם הו"א רואה הוא אם סותר ז"נ, וכן אם מטמא בכ"ש, ואם מטמא בפנים. והארכנו כבר לעיל דף לג למסקנא דפולטת סותרת בגדרי דין סתירה בפולטת, והבאנו שם דעת הראב"ד ברא"ש שם דכל הסתירה הוא רק לטהרות ולא לבעלה, וכן דעת ר"ת שם דרק בביאה מזב יש דין סתירה ולא בכל פולטת דבעינן צחצוחי זיבה, ושם הארכנו.

והנה, כתב המנחת חינוך (קפ, אות ו) דלכאורה יש עוד נפק"מ אם פולטת כרואה או נוגעת דנפק"מ לדין שילוח מחנות, דבעל קרי לדינא משתלח חוץ לב' מחנות ואם פולטת נמי רואה א"כ ג"כ משתלח חוץ לב' מחנות ואילו סתם נוגעת הו"א ככל נוגע בטומאה ואינו אלא מחנה אחת בלבד. אבל שוב כתב (קפא, ה) מגמ' כאן שלא נתנו נפק"מ זה דמשמע דאפי' אם רואה אינו אלא ממחנה אחת. וכן במקדש דוד (טהרות סי' מח אות ג) מספק"ל בפולטת אם משתלח חוץ לב' מחנות כמו בעל קרי.

{זמן לידה ומקום חוץ לפרוזדור}

ר' אושעיא אינו מטמא עד שהוציא וילד חוץ לפרוזדור, ומבואר בגמ' דלידת הולד הוא חוץ לפרוזדור אבל אינו מפורש מיקומו מדויק. ונחלקו בזה הראשונים, ונפק"מ גם לגבי מילה בשבת כמבואר בסוגיא. רש"י פ' דפרוזדור היינו מבפנים ואינו אויר העולם והוי כבית החיצון, או יותר עמוק, וכפשוטו כן מוכרח בעיקר הגמ' דלידה מטמא בפנים כבחוץ ובע"כ היינו בית החיצון או יותר עמוק, וא"כ יוצא ח"י דכבר הוי ילוד שם לפני אויר העולם, כן מבואר ש"י רש"י בסוגיא.

אולם, בתוס' (ד"ה וכדר' אושעיא) הקשו על עיקר דברי ר"א למה גזר רק משום שמא יוציא ראשו, הלא אפ"י יוציא ידו כבר הוי בחוץ וא"כ החיה הנוגעת בו טמא. וכתבו דבע"כ יש מיעוט דאפ"י חלק בחוץ אם הולד בפנים ולא הוי ילוד אינו מטמא אפ"י במת, ע"ש. והקשה המהרש"א הלא עדיין הוי בבית החיצון לרש"י וא"כ מה קושייתם דלאביי התם הוי מקום בלוע, ואפ"י לרבא הוי בית הסתרים ואין שם טומאת מגע. ומכאן זה כתב המהרש"א דבע"כ שיטתם דלא כרש"י, וס"ל דפרוזדור הוי בחוץ ממש לאויר העולם, ורק אז הוי ילוד, ועיקר חידושו של ר"א הוא רק דתלוי בראשו לחוד. והא דמבואר בגמ' בברייתא לעיל בלידה דמטמא בפנים כבחוץ היינו דאפ"י רוב העובר בפנים מטמא כיון דמקצתו ראשו בחוץ, ולא דמי לשאר הדינים כלל.

ולפי"ז שפיר הקשו דעכ"פ היד בחוץ ומטמא החיה, ונמצא מחלוקת יסודי אם יש דין לידה בבית החיצון או לא.

אך, המהרש"א עצמו העיר דתוס' עצמם סותרים ד"ע בד"ה (שהוציא) שכתבו דדם נדות מטמא כבר בפרוזדור לעיל (יז, א) ולמה לידה רק חוץ לפרוזדור. וכתבו דאח"כ גם דם נדה רק חוץ לפרוזדור וכו', ועוד ת"י דחלוק לידה מנדה, ע"ש. והרי לת"א מוכח דחוץ לפרוזדור הוי בית החיצון וכשיטת רש"י, וא"כ נמצא דמש"כ התוס' אח"כ בד"ה ור"א הוא רק לת"י ה', ונמצא דב' תירוצי התוס' הם גופא נידון זה אם הוי ילוד כבר בבית החיצון וסתם מאד בדבריהם.

ולמעשה כ"ז פולמוס גדול להלכה, וכבר הביא הסדרי טהרה (קצד כו) דנחלקו בזה בעל גינת ורדים הקדמון עם הפנים מאירות (סי' ז), דהגנת ורדים בבעל אמרי נועם כתב מרש"י דכבר בבית החיצון הוי ילוד, וא"כ נחשב שנוולד אז בער"ש, ואילו בפנים מאירות פליג דתלוי רק באויר העולם ממש. וכתב הסדר"ט להוכיח כדברי רש"י מעיקר הסוגיא דמטמא בפנים כבחוץ והיינו כפשוטו כבר בבית החיצון.

וכתב עוד לחלוק על עיקר דיוק המהרש"א מהתוס' (ד"ה שיוציא) דלעולם גם תוס' מודו לרש"י, והא דנתקשו מהוציא ידו, הגם דלרש"י הוי בבית החיצון דהוי עכ"פ בית הסתרים לרבא, היינו דאפ"י בית הסתרים אינו מציל אלא מגע שלו דאם טומאה נוגע שם טמא, אבל אינו מציל על אחר, וא"כ החיה טמאה במגע כזו ביד במקום הזה, וע' רש"ש להלן ג"כ דן בזה בדין טומאת בית הסתרים לאדם אחר, ולפי"ז לכו"ע הוי ליה כבר בפנים, וע' שם שהאריך טובא, והוא פולמוס גדולה לדינא.

{גדר טומאת נבלת העוף ודין צירופו בכזית בכא"פ}

איבעיא להו מקום נבלת עוף בלוע או בית הסתרים וכו'. ואביי הוכיח מזה שיש מיעוט דנבלת בהמה אינה מטמאה בבית הבליעה, והלא ת"ל דמטמא שם מדין משא, ובע"כ מקום בלוע הוי. ותוס' כתבו דבע"כ רבא יפרש דמשכ"ל באופן דליכא היסט. ובתוס' הרא"ש כתב דגם רבא מודה דיש מקום יותר עמוק שהוא בלוע והברייתא מכוון למקום זה, ע"ש, וכן צ"ל לדעת הראשונים דמשא א"צ היסט כלל, ע' ר"ש זבים פ"ה, ובע"כ כתי' התוס' הרא"ש.

וכאן יש קושיא מפורסמת ע' שיעורי הגרי"ד בזבחים ע, א, ששמע הגר"ח בבית מדרש בסלוצק, דהגר"ר מנדל סלוצקער תמה כאן דהרי מבואר בזבחים ע, א דכזית דמטמא בנבלת העוף מדין אכילה א"צ להיות בב"א ממש אלא אפ"י בכא"פ נמי מספיק, וא"כ הרי משכח"ל שפיר דבעינן מיעוט כה"ג לנבלת בהמה, ונהי דבכזית בב"א מטמא בין כך במשא, מ"מ כה"ג ל"ש משא דאין שם כזית ואילו בבהמה טהורה כה"ג.

והגר"ח למעשה כתב בספרו (אבות הטומאות פ"ג ה"א) ליישב שיטת הרמ"ל דלא הביא דין כא"פ כלל הנ"ל, וכתב לייסד דיש שני אופנים להבין טומאת נבלת עוף טהור, האם הוא טומאת אכילה או טומאת מגע במקום זה בלבד, וע"ש שהוכיח דנחלקו בזה תנאים, וע"ש דתלוי נמי בדין כא"פ דזה יתכן רק אם הוי טומאת אכילה,

אבל אם הוא טומאת מגע לא יתכן צירוף כזה של כא"פ, והוכיח דהרמ' פסק כתו"כ ולא הוי טומאת אכילה אלא טומאת מקום ולכן אינו מצורף בכא"פ.

ובשיעורים אמרו דבאמת מקורו של הגר"ח היה ליישב קושיא זו של ר' מענדעל זצ"ל, דלפי"ז י"ל דהסוגיא כאן הוא כתו"כ דיסוד הטומאה הוא טומאת מקום וא"כ באמת אינו מצורף בכא"פ.

ובעיקר הקושיא הביאו הרש"ש בשם שמעתי מקשים וכו', וכתב דהקושיא טעות דאפי' אם מצורף בכא"פ היינו רק אם הם בב"א ביחד בבית הבליעה, וכל החידוש רק דהאכילה והבליעה לשם אינו אלא בכא"פ אבל ודאי צריכים להיות ביחד שם בבית הבליעה, והוא חידוש דין.